

EL PERILL ÉS REAL, DEFENSA'T!

Guia de prevenció contra incendis forestals a zones d'interfície urbano-forestal

La prevenció contra el incendis forestals és una prioritat per a les nostres Illes i és una responsabilitat compartida entre l'administració i els particulars. Aquesta guia neix de la necessitat d'actuar davant l'augment en freqüència i perillositat dels incendis forestals, on no només es posa en perill la natura, sino també el personal que treballa en l'extinció així com els habitants i els seus bens que es troben dins la zona d'interfície urbana-forestal.

A les Illes Balears són molts els habitatges que es troben en aquesta situació; així, existeix l'obligació per part de les administracions competents d'implementar i donar a conèixer les mesures necessàries per a la prevenció envers els incendis forestals.

Tant els gestors dels diferents municipis com els habitants i propietaris d'habitatges situats en zona d'interfície han d'actuar en conseqüència i assumir les seves responsabilitats en la prevenció en cas d'incendi forestal.

Aquest text pretén ser una petita guia que afavoreixi el desenvolupament d'una cultura del risc i de la posada en marxa de mesures preventives per tal d'evitar o reduir el perill per incendi forestal, fent de les nostres illes un territori menys inflamable i amb més resiliència.



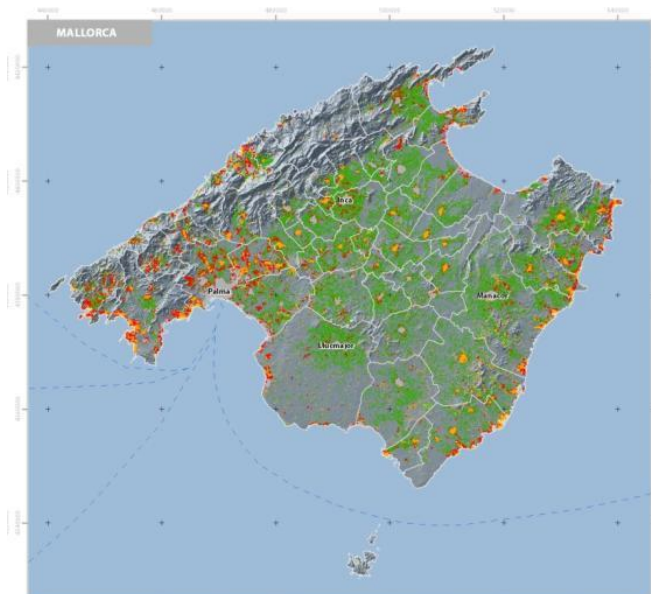
Terreny forestal de les Balears i la interfície urbana - forestal (IUF).

A les illes Balears, la forta pressió antròpica als sistemes forestals, els canvis socials i culturals i els efectes del canvi climàtic fan que cada vegada els incendis forestals puguin ser més intensos, virulents i freqüents. Aquestes circumstàncies posen més en perill no només el nostre patrimoni forestal i natural sinó també vides i béns.

L'antic paisatge agroforestal format per un mosaic de camps de conreu, pastures, bosc, etc. que dificultava la propagació dels incendis ha estat substituït, a poc a poc, per una vegetació densa i continua. Degut a l'abandonament agrícola, els boscos han anat ocupant cada vegada més superfície, aproximant-se a les zones urbanes. Per tant, la superfície forestal de les Illes Balears ha anat en augment durant els darrers anys, i amb ella també ha augmentat la interfície urbano-forestal del nostre territori.

	Hectàrees de superfície forestal	% de la superfície total	Longitud d'interfície urbano-forestal
Mallorca	151.742 ha	41,73 %	2.485,5 Km
Menorca	36.630 ha	52,56 %	543,4 Km
Eivissa	29.490 ha	51,59 %	1.021,7 Km
Formentera	4.317 ha	52,37 %	220,0 Km
Illes Balears	222.139 ha	44,57 %	4.270,5 Km

Les zones d'interfície urbana - forestal (IUF) són aquelles àrees urbanes en les que les edificacions entren en contacte amb el terreny forestal, es caracteritzen per la presència de vegetació i de material inflamable fabricat per l'home en l'entorn més immediat de l'habitatge (barraques, cobertes, restes d'electrodomèstics, etc).



En vermell representades les superfícies d'interfície urbano-forestal amb un alt risc d'incendi forestal.

A les nostres illes trobam cada cop més llocs urbanitzats o amb habitatges dispersos que tenen un contacte directe amb el terreny forestal, això fa que augmentin els punts vulnerables a veure's afectats per incendis provinents dels boscos i a ser l'origen antròpic d'un incendi forestal. En casos d'incendi forestal en una zona d'interfície, els treballs d'extinció sempre prioritzen la protecció de les persones. A més, bona part d'aquests habitatges no compten amb mesures de prevenció adequades contra els incendis forestals, per això es necessària la informació i l'actuació.

El risc d'incendi en una zona d'interfície augmenta depenent de la densitat d'agregació dels habitatges, les característiques de la vegetació (densitat, inflamabilitat, silvicultura, etc.) que es troba tant dins com fora de la urbanització.

En funció de la densitat d'habitatges en zona forestal podem determinar diverses tipologies d'interfície urbana-forestal, entre elles:

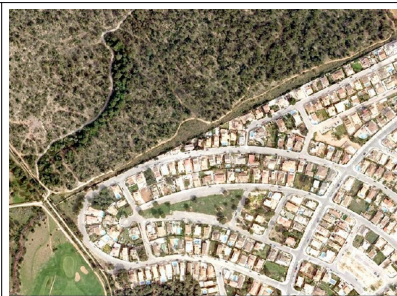
- **Casa aïllada en zona forestal:** Habitatges situats en zona forestal, molt separats els uns dels altres i que no compten amb infraestructures comuns, a excepció de carreteres i vies d'accés .
- **Urbanització dispersa a zona forestal:** Disseminat de cases aïllades o petits grups en zona forestal, amb una xarxa comú de carreteres i camins .
- **Urbanització compacta dins zona forestal:** Grups de cases en una urbanització compacta.



Cases aïllades.



Urbanització dispersa.



Urbanització compacta.

La responsabilitat del risc i de la prevenció front als incendis forestals també és teva

No hi ha un únic responsable del risc i de la prevenció d'incendis forestals. D'entre les tasques que determina la llei, destaquen la creació d'un Pla General de Defensa a nivell autonòmic i la obligació d'execució d'una faixa de seguretat perimetral de 30 metres en les cases aïllades de les zones d'interfície urbano-forestal, sense acumulacions de combustible vegetal, desbrossament selectiu i aclarides i podes dels arbres que permetin rompre la continuïtat vertical i horitzontal de la vegetació. Cada estament

(Administració Estatal, Govern de les illes Balears, Consell Insular, Administració Local, Associacions Ciutadanes i Propietaris) ha de realitzar aquelles tasques que li pertoquin per contribuir a la seguretat tant dels ciutadans, com del medi natural, a més del personal encarregat de l'extinció d'un possible incendi. Els responsables i la normativa que dona suport per portar a terme aquestes accions de prevenció i lluita contra els incendis forestals són els següents:

A nivell **AUTONÒMIC**:

- **Llei Agrària 3/2019** de 31 de gener, és obligatori que s'adoptin mesures de seguretat i defensa de les masses forestals en zones d'interfície urbano-forestal, IUF. Plans de defensa forestal.

- **IV Pla General de Defensa Contra Incendis Forestals de les Illes Balears** s'emplaça en una realitat on es preveu que hi haurà incendis forestals cada cop més virulents. L'objectiu d'aquest Pla General és disminuir la incidència dels incendis forestals en nombre, freqüència, gravetat i superfície cremada en el territori, mitjançant l'actualització i millora tecnològica dels organismes que intervenen en la prevenció i extinció envers els incendis forestals. També estableixen d'aquesta manera els mapes de diferents nivells de risc.

Del Pla General es subdivideix en els **Plans Insulars o Comarcals**. En aquests documents es determinen les infraestructures de defensa a realitzar en cada comarca per atendre les necessitats de defensa de les zones d'alt risc d'incendi forestal, així com els mitjans de vigilància i extinció necessaris per a la superfície forestal inclosa en aquestes zones. Les principals accions de prevenció que també es plantegen són els tractaments de silvicultura preventiva, amb l'objectiu d'aconseguir crear discontinuïtats dins la massa forestal i disminuir la càrrega de combustibles, sobretot en les zones properes a les interfícies urbanes-forestals.

- **Decret 125/2007**, de 5 de octubre, per la que es dicten normes sobre l'ús del foc i se regula l'exercici de determinades activitats susceptibles d'incrementar el risc d'incendis forestals.

- **INFOBAL**, Pla Especial d'Emergències front al risc d'incendis forestals a les Illes Balears, Decret 41/2005, de 22 d'abril. Punt 1.7.: Plans d'autoprotecció.

A nivell de **CONSELL DE MALLORCA**:

Existeixen diferents normatives que fan referència a les mesures que s'han de prendre en relació a la prevenció dels incendis forestals i els habitatges i urbanitzacions situats en interfície urbana – forestal. Destaquem les següents:

- **Pla Territorial Insular (PTI)**, estableix la necessitat d'aplicar el codi tècnic d'edificació en habitatges, urbanitzacions i altres instal·lacions en zona forestal.
- **Decret Llei 1/2016**, de 12 de gener, de mesures urgents en matèria urbanística.

A nivell MUNICIPAL:

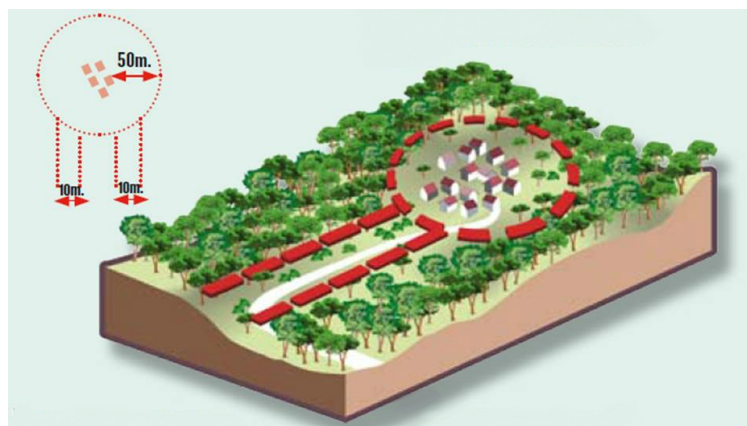
Des del punt de vista municipal es poden dur a terme moltes mesures per millorar la prevenció del municipi envers als incendis forestals. En funció del camp d'actuació en el qual es centrin aquestes mesures de millora, s'han classificat en 4 grups principals:



Incendi forestal pròxim a una urbanització.

1. Mesures que milloren directament la prevenció en zones d'interfície (IUF):

- Conèixer la **tipologia de la interfície** del municipi.
- Conèixer i definir la **classificació del risc**.
- **Exigir la prevenció** en zones d'interfície (IUF).
- Establir **contacte permanent** amb els tècnics de la Conselleria i l'IBANAT per cooperar en les tasques de prevenció al municipi.



Franja de seguretat de 50 metres d'amplada per urbanitzacions i municipis.

2. Accions administratives:

- Condicionar la concessió o renovació de **cèdules d'habilitat** a l'aplicació de mesures de prevenció als habitatges situats en zones d'interfície urbana – forestal.
- Condicionar la concessió de les **llicències d'obres** a que dins el projecte hi apareguin mesures d'autoprotecció (aplicació del codi tècnic d'Edificació i establiment de condicions en materials de construcció), a més del control del compliment de les mesures proposades (aplicació del Pla Territorial insular)
- Implantació de **normes subsidiàries** que s'incorporin al plantejament municipal, per crear una cultura del risc front als incendis forestals.
- Redacció d'una **ordenança municipal** sobre l'ús del foc als nuclis urbans del municipi per regular aquest ús durant l'època de màxim risc d'incendi forestal. Ja hi ha alguns municipis que ho han fet:
A **Puigpunyent** l'ordenança s'ha aplicat en relació a la normativa autonòmica de prevenció d'incendis, decret 125/2007.
A **Capdepera** s'ha inclòs dins l'ordenança de convivència.
- Elaborar un **Pla d'Emergències Municipal (PEMU)** en el que es recopilen les normes i procediments d'actuació que conformen el sistema de resposta de l'administració local del municipi front a una emergència, com és un incendi forestal. L'objectiu és la prevenció dels incendis, la disminució de la vulnerabilitat enfront ells, i la minimització dels danys i del període de recuperació.

3. Accions sobre infraestructures municipals:

- **Manteniment dels camins municipals** per evitar incendis forestals i permetre una bona evacuació a partir de l'eliminació de combustible a les cunetes i fent una franja de protecció de 10 metres a banda i banda. També és necessari per millorar l'accessibilitat dels mitjans de control i extinció de l'incendi forestal.
- Establiment i manteniment de **punts d'aigua** útils per l'extinció dels incendis forestals a partir de la cartografia i localització dels hidrants, i l'exigència d'aquests en els plans de prevenció d'incendis. També permetre l'entrada a piscines en zones d'interfície i disposar de l'aigua dels dipòsits públics.
- **Regulació d'estacionaments** situats dins zona forestal establint una sèrie de mesures de seguretat com ara la realització de faixes de baixa combustibilitat, la senyalització del perill i de les vies d'evacuació, etc.
- Control del **combustible vegetal** en torrents i en trams urbans utilitzant, per exemple, bestiar pel control de la vegetació.

- Establir mesures de seguretat en **instal·lacions** amb risc d'incendi, a través de l'exigència i control de l'autoprotecció perquè puguin tenir llicència d'activitat.
- Facilitar la retirada i **eliminació de residus vegetals**, controlant les restes provinents de jardineria i de podes mitjançant trituració i compostatge.
- En cas de comptar amb **torradores**, o haver-les d'instal·lar de bell nou, **a àrees recreatives o similars properes a zona forestal**, consultar amb l'administració competent.

4. Accions sobre la cultura del risc.

- Realització de **projectes comunitaris preventius** en zones d'interfície, a partir del foment de mesures preventives amb associacions de veïnats, planificant i executant els projectes.
- Foment de la instal·lació de **calderes de biomassa** per us tèrmic en noves instal·lacions públiques.
- Facilitació als habitants del municipi, per part de l'ajuntament, de la maquinària necessària per **la trituració de restes vegetals**, quan es disposi d'aquesta, evitant sempre que sigui possible les cremes d'aquest tipus de material.
- Realització de **campanyes de sensibilització** amb la participació ciutadana mitjançant activitats diverses de Xarxa Forestal, de jornades informatives porta a porta, utilitzant els mitjans de difusió municipal per generar consciència, etc.
- Fer **difusió** a través dels mitjans de comunicació del municipi (pàgina web, taulells d'anuncis, etc.) de la **campanya de prevenció d'incendis forestals** de la Conselleria de Medi Ambient, Agricultura i Pesca.

A nivell PROPIETARI / GESTOR / HABITANT:

A nivell particular cada propietari o conjunt de propietaris, han de vetllar per tenir el seu habitatge en zona d'interfície urbana-forestal amb les condicions de seguretat adients. Aquestes mesures s'han d'aplicar tant a l'entorn de l'habitatge (per exemple al jardí), com a l'estructura d'aquest. A continuació es desglossen les mesures principals que s'han de prendre:

Situació de l'habitatge en relació al seu entorn:

- És important conèixer on **està situada l'edificació** (si està al fons d'una vall, en un pendent fort o suau, en un terreny pla, etc.) i en cas d'incendi forestal per on és probable que arribi.
- És important que **el tancament de la parcel·la** de l'habitatge sigui l'adequat (de metall, paret seca, formigó, etc). Cal evitar els tancaments d'alta inflamabilitat, com ara els fets de xiprer, bruc, etc.

- Cal tenir en compte com són les **barreres d'accés** a l'habitatge: si tenen porter automàtic o obertura manual. En cas d'incendi forestal s'han de deixar sempre **obertes**.
- S'han de tenir controlades i conèixer quantes **vies d'accés** té l'habitatge o la urbanització.

Mesures en l'edificació:

- Es recomanable que el **material de construcció** de l'habitatge sigui d'obra (ciment, pedra...).
- S'ha de **vigilar la teulada de l'edificació** de manera que no s'hi acumulin restes vegetals (com ara acícules de pins). També és important el material en que està construïda la coberta: evitar la tela asfàltica, o el cautxú, entre d'altres.
- Pel que fa a **les canals** de la teulada, s'ha de vigilar que no hi hagi material vegetal mort dipositat (per exemple acícules de pi) i que siguin d'un material poc inflamable (com ara metall, d'obra, etc.).
- Mantenir una **font d'aigua** preparada amb suficient pressió i mànegues per a poder defensar tota la parcel·la en cas d'incendi.
- Es recomanable que **les portes i les finestres** siguin de materials poc inflamables, com per exemple l'alumini i que les finestres tenguin persiana.
- En el cas de que l'edificació compti amb una **xemeneia**, aquesta ha de tenir una protecció de reixa o mataguspies, per evitar que puguin entrar guspies a l'habitatge o que en surtin.



El mobiliari i els materials del jardí.

- Per altra banda, s'ha **d'evitar l'acumulació de materials** a l'exterior de l'habitatge. En el cas de disposar d'un llenyer o tancs de combustible, han d'estar adequadament condicionats. Els llenyers han d'estar tapats i allunyats de l'habitatge. Els tancs de combustible han d'estar també allunyats d'aquest i de la vegetació.

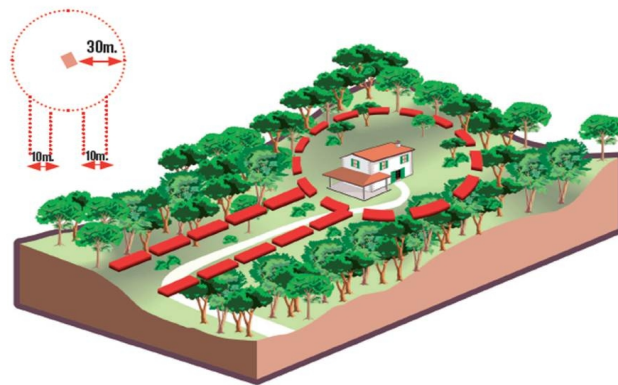


- En el cas de disposar de **torradores** al jardí, aquestes han de comptar amb xemeneia i estar allunyades de la vegetació. Tenir en compte les condicions de vent, humitat i temperatura per tal d'evitar fer foc en casos o situacions susceptibles de provocar un incendi forestal.



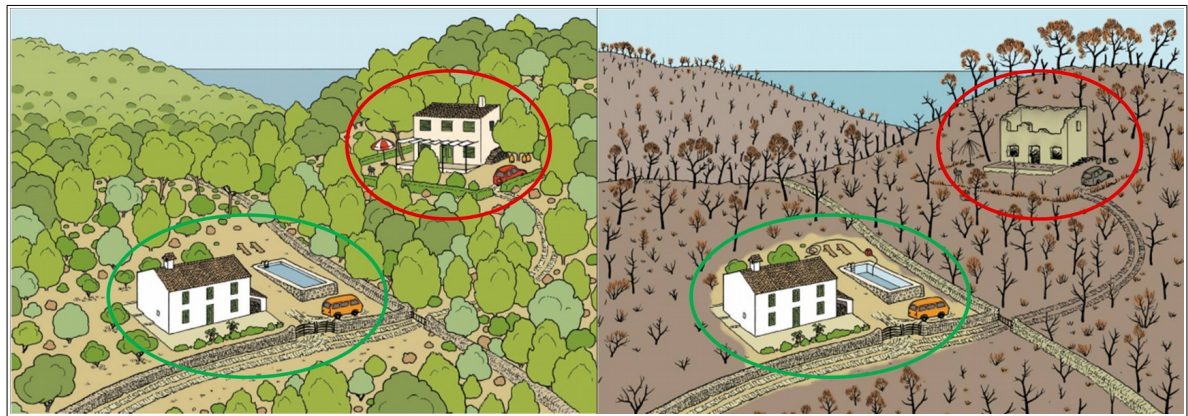
La vegetació del jardí:

- És important **evitar que la vegetació entri en contacte** amb l'estructura de l'habitatge o que estigui molt pròxima a aquest.
- S'ha de tenir en compte la **naturalesa de la vegetació**: És recomanable escollir espècies autòctones que siguin poc inflamables i plantes crassulàcies o suculentas que tenguin un alt contingut en aigua. Evitar especialment els xiprers, combustible molt fi i sec que transmet el foc molt ràpidament, i les palmeres, que llancen torxes de foc a grans distàncies.
- També s'ha de tenir en compte **la disposició de la vegetació en el jardí** i el disseny d'aquest. Es recomanable que la vegetació no sigui densa, i que tant els arbres com els arbusts estiguin correctament podats. S'ha de rompre la continuïtat horitzontal i la vertical: les plantes no s'han de tocar les unes amb les altres.
- Aquestes accions preventives s'han d'executar i mantenir en una franja perimetral de defensa contra incendis forestals d'una amplada mínima de 30 metres.



Franja de seguretat de 30 metres d'amplada per cases aïllades.

A continuació podem veure el mateix escenari abans i després d'un incendi. De verd, l'habitatge que ha aplicat correctament les mesures preventives recomanades. En vermell, l'habitatge que no ha aplicat les mesures preventives correctament.



Abans i després d'un incendi forestal. La diferencia entre una bona i una mala prevenció.

Per més informació:



/xarxaforestal
/BosquetaForestal



@xarxaforestal



xarxaforestal@gmail.com



www.forestal.caib.es